լով, որ օրիորդը սովորականից աւելի ուշացաւ, կտուրի պատուհաններից նայում են, և տեսնում են նա ընկած է աւազանի մօտ, իսկոյն իմացում են տալիս ոստիկանութեանը, որը գալով բաց է անում դռները, գտնում է օրիորդին անձնասպան եղած.

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մի քանի շուշեցի վաճառականներ շնորհակալութիւն են յայտնում Շուշի քաղաքի բնակիչ մեծապատիւ Մինաս Խունունցեանցին, նորա այս ձմեռ կատարած բարերարութիւնների համար, որով այս տարվայ թանգութեան ժամանակ թեթևացրեց աղքատ ընտանիքների ապրուստի դժուարութիւնները, թէ իր սեպհական ծախքերով և թէ մի քանի պարոնների հետ բարեգործական նպատակով ժամանակաւոր ընկերութիւններ կազմելով.

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այս օրերում վախճանվեցաւ Թումբուլ գիւղի բնակիչ Բաղալ Շ. Կոստանեանցը, որ թողեց մօտ 30,000 րուբլի հարստութիւն. Հանգուցեալը իր հարստութիւնից կտակել է 5000 ր. Հին-Նախիջեանի հոգևոր դպրոցին, 3000 ր., Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ ուսումնարանին և Էջմիածնի վանքին 100 ր. Հանգուցեալը յայտնի էր Նախիջևանի գաւառի մէջ, որպէս մի չափազանց հանգիստ և խնայող մարդ, նա իր կեանքում արած է բաւական բարերարութիւններ. Բայց նամակագիրը զարմանք է յայտնում, ինչպէս է պատահել, որ հանգուցեալը իր կտակի մէջ մոռացել է իր բնակված Թումբուլ գիւղի ողորմելի ուսումնարանը.

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ երեք թուրքեր մտնելով մի ռուս աղջկայ տուն, սկսում են միմեանց հետ վիճել, որպէս զի գրաւեն այն աղջկան. վէճը հասնում է կռւի և թուրքերից երկուսը սպանվում են. կռւի ժամանակ աղջկան էլ վիրաւորում են.

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են որ հոգևոր դպրոցի նոր ընտրված հոգաբարձութիւնը խիստ եռանդով և խղճմտաբար աշխատում է. Անցեալ տարի այդ դպրոցում կար մի վարժապետ, պ. Աղամեան, որ ամենալաւ վարժապետներից մէկն էր. Պ. Պռօշեանց նրան հրաժարեցրեց պաշտօնից իր անձնական անհամակրութեան պատճառով. Նոր ընտրված հոգաբարձութիւնը կրկին պաշտօնի հրաւիրեց յիշեալ վարժապետին, բայց յանկարծ Էջմիածնից ստացվում է հրաման պ. Պռօշեանցի թելադրութեամբ յօրինված, որով Հին-Նախիջեանի հոգաբարձութեանը արգելվում է ընդունել իր դպրոցում պ. Աղամեանցին.

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Կարդացինք «Մեղու Հայաստանի» լրագրում, որ Բաթումի նահանգից գաղթած աջարցիները նորից վերադառնում են իրանց հայրենիք և որ իբր թէ այդտեղից գաղթողները դադարել են գաղթելուց. Այդ լուրը բոլորովին սուտ է. Ոչ մի ընտանիք մինչև այսօր դեռ չէ վերադարձել. իսկ եթէ աջարցիները իրանց ընտանիքը Թիւրքիայում թողած վերադառնում են Բաթումի գաւառը աւազակութիւն անելու համար, այդ չէ նշանակում թէ գաղթականները *վերադառնում են*. Արդէն այդ տեսակ աւազակների մի խումբ իր աւազակութեամբ և մարդասպանութեամբ այնքան սարսափեցրել է ամբողջ գաւառը, որ տէրութեան ծառայողները ճանապարհորդելու ժամանակ իրանց հետ առնում են քսան կամ երեսուն ձիաւորներ. Այնուամննայնիւ այդ աւազակներին աջողվել է նորերումս չարագործութիւններ կատարել. Արդվինի գաւառապետի թարգման պ. Ջափարիձէ նորերումս սպանվեցաւ աւազակների ձեռքով, իսկ մի պարոն որ մսի կապալառու է, մերձ ի մահ վիրաւորվեցաւ հրացանի գնտակներով»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Լրագիրների մէջ տպված է հետևեալ թղթակցութիւնը Փարիզից:

Գրեվիի այցելութիւնը Շերբուր քաղաքին Ֆրանսիական Հանրապետութեան պատմութեան մի դարձգլուխ կարող է դառնալ: Այդ այցելութիւնը մի այնպիսի հասարակ ճանապարհորդութիւն չէր, որով պետութիւնների կառավարիչները կամենում են տրամադրել հասարակութեանը յօգուտ որ և է ձեռնարկութեան:

Հրաժարվելով ներկայ գտնվել Շերբուր քաղաքի երկու տօներին ի պատիւ Ֆրանսիական Նաւատորմի, Գրեվի շուտով հասկացաւ, որ ինքը սխալված է: Ոչ ոք չէր կարող նախատեսել ոչ այն ահագին ցոյցերը, որով ժողովուրդը, զօրքերը և նաւատորմը հանդիպեցին բարձր իշխանութեան ներկայացուցիչներին և ոչ այն մեծ ազդեցութիւնը, որ գործեց Գրեվի ամբոխի վրա: Եթէ Շերբուրի տօնին, որ իսկապէս պաշտօնական բնաւորութիւն ունէր, նախագահէր միայն Գամբետտա, Գրեվիի նախագահութեանը վերջ կը դնվէր դեռ ընտրութիւններից առաջ:

Պէտք է նկատել, որ Գամբետտայի վարմունքը Շերբուրի տօների ժամանակ ոչ թէ միայն անբիծ էր, այլ ընդհակառակը ցոյց տուեց նրա բազմակողմանի հանճարի նոր կողմերը: Գամբետտան առաջին անգամ ցոյց տուեց, թէ ինքը, երբ կամենում է, կարող է յետ քաշուել և երկրորդական դեր խաղալ, թէպէտ նրա ահագին ծառայութիւնները և ինքնուրոյն ասպարէզը իրաւունք են տալիս նրան առաջին տեղը բռնել:

Որքան կամենում են ստախօսեն միապետական լրագիրների վարձկան թղթակիցները, բայց Շերբուրի տօների բոլոր անկողմնապահ այցելուները միաբերան հաստատում են, որ Գամբետտայի ներկայութիւնը բոլորովին յետ չէր մղում Հանրապետութեան նախագահին: Գրեվին թէ իր արտաքին տեսքով և թէ վարմունքով արժանաւոր կերպով էր պահում իրան: Ամենքը նրան համակրում և յարգում են, հէնց որ նրա հետ գործ են ունենում: Նա բնածին ընդունակութիւն ունի իւրաքանչիւր դէպքին ասել միայն այն, ինչ որ հարկաւոր է: Ոչ մի աւելորդ խօսք և ոչ մի պակասութիւն չէ կարելի գտնել այն բազմաթիւ ճառերի մէջ, որոնցով նա պատասխանեց իրան յարգողներին: Թէ ծովապետի, թէ եպիսկոպոսի, թէ քաղաքագլխի և թէ պատգամաւորի հետ խօսելու ժամանակ իւրաքանչիւրին նա կարողանում է յարմար պատասխան տալ:

Նա մեծ հեղինակութիւն ստացաւ իր զբօսանքներով քաղաքի մէջ, ամբոխով շրջապատված: Ամենից մեծ և անսպասելի տպաւորութիւն Գրեվի գործեց Գամբետտայի վրա: Գամբետտա այժմ նախագահի ամենահաւատարիմ երկրպագու է: Պատգամաւորների ժողովի նախագահը իւրաքանչիւր դէպքից օգուտ էր քաղում Գրեվիին իր յարգանքը և համակրութիւնը յայտնելու համար:

Այդ միակ լաւ տպաւորութիւնը չէ, որ գործեց Շերբուր քաղաքը Գամբետտայի վրա: Ժողովրդական ցոյցերը յարգող մարդիկ չեն կարող ընդդիմանալ ժողովրդական շնորհակալութեան արտայայտութեանը, չեն կարող չը զգալ, որ վերջ ի վերջոյ իրանք պարտական են միում իր անսահման հաւատարմութիւնը յայտնող հարիւր հազարաւոր ամբոխին: Բաւական է կարդալ Գամբետտայի արտասանած գեղեցիկ ճառերը իմանալու համար, թէ նա ընդհանուր կանոնից բացառութիւն չէ կազմում: Նրա արտասանած ճառերը սրտի խորքից են բղխել:

Պէտք է ցանկանալ որ այդ տպաւորութիւնները չանհետանան քաղաքական մանր խնդիրների պատճառով: Գամբետտան Շերբուրից աւելի համեստ վերադարձաւ: Գրեվի հասկացաւ, որ նա կարող է մի և նոյն ժամանակ համեստ լինել և պետութեան գլխաւորի դերը խաղալ: Այս երկու հետևանքները բաւական են, որ Շերբուրի տօները բարերար ազդեցութիւն գործեն Ֆրանսիական Հանրապետութեան ապագայի վրա:

Ծովապետ Ժօրեգիբերի հետևեալ ճառով ընդունեց Գրեվիին «Սոլֆերինօ» նաւի վրա:

«Պ. Նախագահ, ես բաղդաւոր եմ, որ կարող եմ մեր ազգային նաւատորմը հիմնողի անունը կրող նաւի վրա ներկայացնել ձեզ Ֆրանսիական նաւատորմի ներկայացուցիչներին: Շնորհակալ եմ այն պատւի համար, որ այսօր դուք մեզ արիք: Դուք այստեղ տեսնում էք այնպիսի մարդկերանց, որոնք հեռու են կուսակցութիւններից և խուլ են դէպի քաղաքական կրքերի հրաւէրքները, որոնք մի միտք, մի ձգտումն, մի բարձր նպատակ ունեն՝ պաշտպանել հանրապետական Ֆրանսիայի դրօշակը, որ հպարտութեամբ տատանվում է մեր նաւերի վրա: Նրանք խորին յարգանքով վերաբերվում են դէպի այն դրօշակը, որ հովանաւորում է ազատութեանը, քաղաքակրթութեանը և մեր թանգագին հայրենիքի պատւին:»

Գրեվի պատասխանեց: «Պ. մինիստր, նաւատորմի հրամանատար և օֆիցերներ: Շնորհակալ եմ այն զգացմունքների համար, որ յայտնեց ինձ մեր նաւատորմը: Ես ուրախութեամբ հանդիպում եմ Ֆրանսիական նաւատորմին, որովհետև կարող եմ յայտնել նրան իմ յարգանքը, շնորհաւորութիւնը, և հաւանութիւնը: Սենատի և պատգամաւորների ժողովի նախագահների ներկայութիւնը ապացուցանում են, որ ես հանրապետութեան բոլոր բարձր աստիճանաւորների զգացմունքներն եմ յայտնում: Դեռ ևս շատ բան կայ անելու Ֆրանսիական նաւատորմի համար և հէնց որ մենք կը կարողանանք մեր եկամուտի մի մասը նուիրել նաւատորմին, կառավարութիւնը անյապաղ կանի այդ բանը և երկիրը նրան կը ծափահարէ: Ֆրանսիան իր նաւատորմին և զօրքերին միատեսակ է սիրում: Նրանք երկուսն էլ միատեսակ հարկաւոր են և նա պէտք է նաւատորմի համար նոյնը անէ, ինչ որ արաւ զօրքերի համար: Ֆրանսիան իր նաւատորմը այն դրութեանը պէտք է հասցնէ, որ նա վտանգների և ծանր աշխատանքների չենթարկվի: Մեր նաւաստիները ամենաբարձր քաջութեան են հասել: Նրանք ապացուցին այդ հանգամանքը, երբ մեր տարաբաղդութեան ժամանակ շտապեցին պաշտպանել Ֆրանսիան և մեր զինուորների կարգերում պատերազմում էին անձնազոհութեամբ և քաջութեամբ: Դա ֆրանսիական նաւատորմի պատմութեան ամենափայլուն էջերից մէկն է: Այդ վարմունքը անջնջելի տառերով դրօշմված է ազգի սրտի վրա:»

Անգլիական կառավարութիւնը ուղարկել էր իր նաւերը ծովային մինիստրի առաջնորդութեամբ, որ ի պատիւ Գրեվիի տուած հացկերոյթին ասաց հետևեալը. «Եթէ առաջ անգլիացին գար Ֆրանսիա և նրա նաւատորմը այսպէս ուժեղ տեսնէր, նա իր կառավարութենից փող կը պահանջէր անգլիական նաւատորմը զինաւորելու համար, որովհետև 50 տարի առաջ այդ երկու նաւատորմները պատերազմում էին: Այժմ հանգամանքները փոխվել են: Անգլիացիները ուրախութեամբ են տեսնում ձեր նաւատորմի զարգանալը: Վաթսուն տարի է, ինչ Ֆրանսիան և Անգլիան չեն պատերազմում միմեանց հետ և այդ հանգամանքը յաւիտենական խաղաղութեան գրաւական է: Մեր կառավարչական հիմնարկութիւնների նմանութիւնն էլ խաղաղութեան մի այլ գրաւական է ներկայացնում: Դրանք թէև ձևով զանազանվում են, բայց նոյն ազատամիտ հիմունքների վրա են հաստատված, որոնք ոյժ են տալիս Ֆրանսիայի և Անգլիայի բարեկամութեանը քաղաքակրթութիւնը փառաւորելու համար:» Այդ հացկերոյթի ժամանակ ամենանշանաւոր տօստը Գամբետտան առաջարկեց ի պատիւ Հանրապետութեան նախագահի:

«Այն ժամանակից, ասաց Գամբետտա, երբ Ֆրանսիան իշխանութիւն տուեց Գրեվիին, նրա անունը խորը տպաւորվեցաւ բոլոր Ֆրանսիացիների սրտերի մէջ և երկրին արած նրա ահագին ծառայութիւնները ըստ արժանոյն գնահատվում են: Երկրի ապահովութեան գրաւականը մենք նրա մէջն ենք տեսնում, որ Գրեվին միշտ ազդում է այն գործերի վրա, որոնք շօշափում են հանրապետական հիմնարկութիւնների հաստատութիւնը և ազգային ոյժերի զարգացումը: Նա Ֆրանսիացի չէ, ով շնորհակալ չէ ամենքից յարգված նախագահ Գրեվիին:»

ԳԱՄԲԵՏՏԱՅԻ ՃԱՌԸ

—

Շերբուրի մէջ ի պատիւ Գամբետտայի տուած հացկերոյթի ժամանակ պատգամաւորների ժողովի նախագահը երկու ճառ արտասանեց, որոնցից, մէկով նա գովում էր Գրէվիին, իսկ միւսով պատասխանեց Շերբուրի պատգամաւորին: Ահա երկրորդ ճառը:

«Ես չափազանց շարժված եմ այն խօսքերով, որ իսկոյն արտասանվեցան և մանաւանդ այն ընդհանուր հաւանութեամբ, որով ընդունվեցան այդ խօսքերը: Ես երբէք չեմ մոռացել, թէ ես ով եմ, որտեղից եմ դուրս եկել և ուր եմ գնում: Ես գիտեմ, որ դուրս եմ եկել աշխատող ժողովրդի ամենայետին կարգերից և ես ամբողջապէս նրան եմ պատկանում: (Ծափահարութիւններ): Ոչ այն խաւար օրերի ժամանակ, որ դուք ինձ յիշեցրիք, ոչ էլ այժմ ես դիկտատուրայի չեմ ձգտում. ես ցանկանում եմ ժողովրդի ծառայ լինել և իմ տեղը ծառայել (ծափահարութիւններ): Այստեղ յիշվեցաւ տանջանքների այն ժամանակամիջոցը, երբ տասն տարի առաջ իմ սրբազան պարտականութիւնը կատարելու համար ես եկայ Շերբուր: Բաղդը մեզ դաւաճանեց, բայց ահա տասն տարի է, ինչ մենք ոչ մի կռւաբար բառ չենք արտասանել: Ժողովրդների պատմութիւնների մէջ րոպէներ են լինում, երբ իրաւունքը ժամանակաւորապէս խաւարվում է, բայց այդ մռայլ րոպէների ժամանակ ժողովրդները իրանք իրանց սեփական իշխանաւորներ պէտք է դառնան և անձնաւորութիւններից չը պէտք է սպասեն ազատութիւնը: Նրանք պէտք է ընդունեն հաւատարիմ օգնութիւնը և՛ մերժեն ամեն տեսակ միապետութիւն: Նրանք պէտք է սպասեն հանդարտութեամբ, հաշտեցնեն բոլոր ձգտումները, պահպանեն իրանց ձեռքերի և զէնքի ազատութիւնը: Իրաւունքը միակ է, որ կարող է տալ ամենամեծ բաւականութիւն. մենք կամ մեր երեխաները կարող ենք յուսալ, որովհետև ապագան բաց է ամենքի համար: (Այս ակնարկութիւնը Ալզաս և Լօտարինգիան Ֆրանսիայի հետ միացնելու մասին ծածկվեցաւ ոգևորված ծափահարութիւններով): Այդ կողմից մեզ արած նախատինքին ես մի խօսքով կը պատասխանեմ: Մի քանի անգամ ասել են, որ մենք կողմնապահ ենք դէպի մեր զօրքերը, դէպի այն զօրքերը, որոնց մէջ գտնվում են ազգային բոլոր մեր ոյժերը, երկրի ամենալաւ արիւնը: Մեզ մեղադրում էին, որ մենք շատ ժամանակ ենք նուիրում պատերազմական արհեստին: Մենք այդ պատերազմի համար չենք անում. այդ կիրքը մեզ ներշնչված է անհրաժեշտութեամբ բարձրացնել Ֆրանսիան, որ ընկած է, և տալ նրան իր վայել տեղը աշխարհի մէջ: Մեր սրտերը այդ նպատակի համար են բաբախում և ոչ թէ մի արիւնարբու գաղափարի ձգտումից: Մենք կամենում ենք անմատչելի անել այն, ինչ որ մնացել է Ֆրանսիային: Մենք ցանկանում ենք յուսալ ապագայի վրա և սպասել, եթէ աշխարհի մէջ կայ արդարութիւն և նա երեւում է նշանակված օրին և ժամին: Այսպիսով են ստացվում, պարոններ, պատմութեան իսկական դասերը:

«Պատմութիւնը մարդկերանց և անցքերի վերջնական դատաւորն է: Մինչդեռ մենք ապրողներս արևի և շուքի մասի վրա միատեսակ իրաւունքներ ունենք, մնացածը ինքն իրան է գալիս: Շնորհակալ եմ, պարոններ, և խնդրում եմ յայտնել ձեր համաքաղաքացիներին, թէ մենք ինչ ոգով ենք միմեանց հանդիպում:»

Այս ոգևորված ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկայ եղողների վրա: Գամբետտան կարողացաւ շարժել իր ունկնդիրների ամենազգայուն լարերը, ծափահարութիւններ ստանալ և չասել ոչ մի խօսք, որ կարողանար վիրաւորել Գերմանիային: Ամբողջ մամուլը այդ ճառին տուեց իր հաւանութիւնը:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ